

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

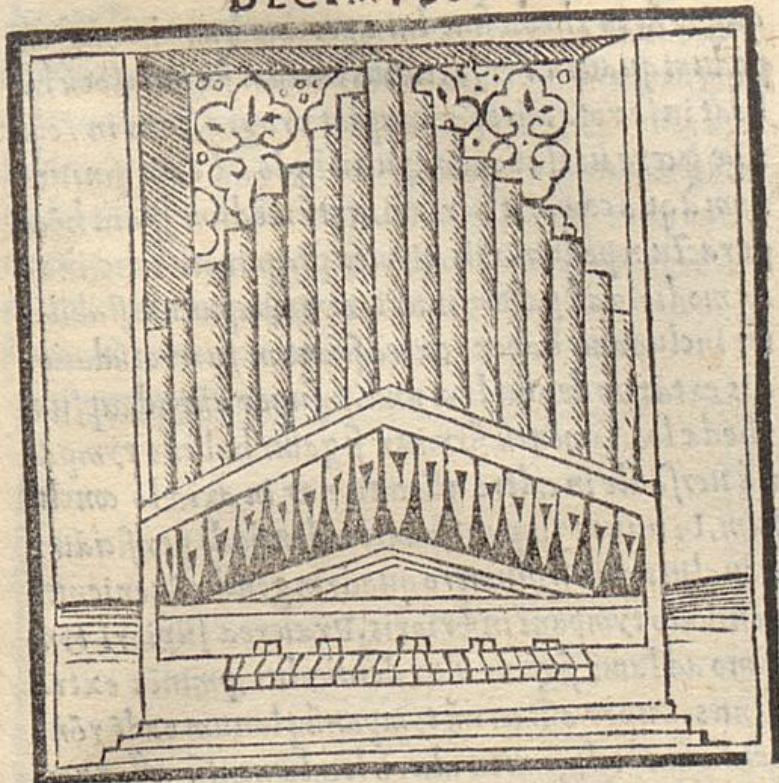
Vitruvius

Florentiae, 1513

Qua ratione rheda uel nauis uecti peractum iter dimetiamur. Caput. XIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

Quantum potui niti, ut obscura res per scripturam dilucide pronunciaretur, contendi. Sed hæc non est facilis rō, neq; omnibus expedita ad intelligendū præter eos, qui in his generibus habent exercitationē. Quæ si qui parū intellexerint è scriptis cū ipsam rē cognoscant, profecto inuenient, curiose & subtiliter omnia ordinata.

Qua ratione rheda uel nauis uecti peractum iter dimetiamur. Caput. XIII.

TRansferatur nunc cogitatus scripturæ ad rōnem non inutilem, sed summa solertia à maioribus traditam, qua in uia rheda sedentes, uel mari nauigantes scire possumus quot milia numero itineris fecerimus, Hoc aut erit sic. Rota

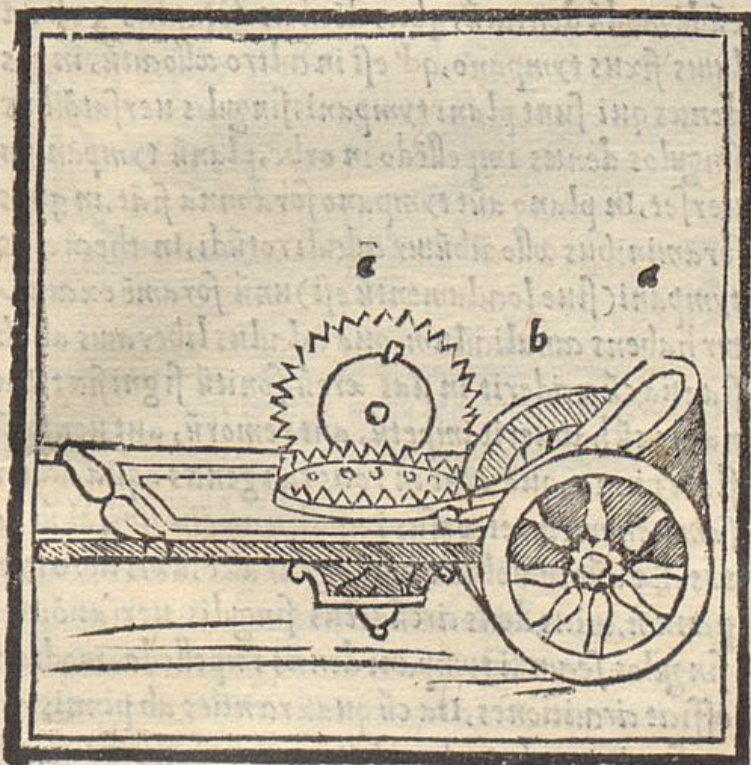

LIBER

quæ erūt in rheda sint latæ per mediam diametron
 pedum quaternū & sextantis, ut cum finitum locū ha
 beat in se rota, ab eoq; incipiat progrediens in solo
 uia facere uersionem, pueniendo ad eam finitio
 nem à qua coeperit uersari, certū modum spatii hēat
 per actum pedum. xiiis. His ita præparatis tunc in ro
 tæ modiolō ad partem interiorem tympanum stabili
 ter includatur habens extra frontem suæ rotūdatio
 nis extātem denticulum unū. Insuper autē ad capsū
 rhedæ loculamentū firmiter figatur habens tympanū
 uersatile in cultro collocatum & in axiculo conclu
 sum, in cuius tympani frontem denticuli per ficiātur
 æqualiter diuisi, numero quadringenti cōuenientes
 denticulo tympani inferioris. Præterea superiori tym
 pano ad latus figatur alter denticulus pminēs extra
 dentes. Super autē tertium tympanū planum eadē rōne
 dentatum inclusum in alterū loculamentū collocetur,
 cōuenientibus dentibus denticulo qui in secūdi tym
 pani latere fuerit fixus, in eoq; tympano foramina
 fiant, quantū diurni itineris miliariorum numero
 cum rheda possit exiri, minus plus' ue rem nihil im
 pedit, & in his foraminibus omnibus calculi rotūdā
 collocentur, inq; eius tympani theca (siue id loculamē
 tum est) fiat foramen, unū habens canaliculum, quā
 calculi q; in eo tympano impositi fuerint cum ad eum
 locū uenerint in rhedæ capsū & uas aeneū, qd̄ erit
 suppositū singuli cadere possint. Ita cū rota p̄gredi
 ens secū agat tympanū imum, & denticulū eius singu
 lis uersatiōibus, tympani superioris denticulos ipulsu
 cogat præterire, efficiet, ut cū quatercenties imū uer
 satū fuerit, superius tympanū semel circūagatur, &
 denticulus

denticulus qui est ad latus eius fixus, unum denticu-
lum tympani plani producat. Cum ergo quadringen-
tenis uersationibus imi tympani, semel superius uer-
sabitur, progressus efficiet spatia pedum milia quin-
q; i. passus mille. Ex eo quod calculi deciderint sonā-
do singula milia exisse monebunt. Numerus uero cal-
culorum ex imo collectus, summa diurni miliariorū
itineris numerum indicabit.

Rheda
a. capsūm
rheda
b. rota
c. tympanum
Reliqua
inulliguntur ex le-
ctione

Nauigationibus uero similiter paucis rebus cōnu-
eatis eadem rōne efficiuntur, Nāq; trahuntur per late-
ra parietum axis, habens extra nauem prominētia
capita, in quæ includuntur rotæ diametro pedū qua-
ternū & sextantis, habentes circa frontes affixas piz-

nas aquam tangentes, Item medius axis in media nauis
 ni habet tympanū cū uno denticulo extāti extra suā
 rotunditatē, Ad eū locū collocatur loculamentū nabēs
 inclusum in se tympanum per æquatis dentibus qua
 dringentis cōuenientibus denticulo tympani, qđ est
 in axe inclusum, præterea ad latus affixū extantem
 extra rotunditatē alterū dentē, Vnū insup in altero
 loculamentō cū eo cōfixo inclusum tympanū planū ad
 eūdē modū dentatū, qbus dētibz dēticulus qđ est ad
 latus fixus tympano, qđ est in cultro collocatū, in eos
 dentes qui sunt plani tympani, singulis uersatiōibus
 singulos dentes impellēdo in orbē, planū tympanum
 uerset, In plano aut tympano foramina fiāt, in qbus
 foraminibus collocabūtur calculi rotūdi, in theca eius
 tympani (siue loculamentū est) unū foramē excāue,
 tur habens canaliculum, qua calculus liberatus ab ob
 stantia cū ceciderit in uas aerū sonitū significet, Ita
 nauis cū habuerit impetū, aut remorū, aut uentorū
 flatu pinnae, quæ erūt in rotis tangentes aquā aduer
 sam uehementi retrorsus impulsu cōacta uersabūt ro
 eas, Ea aut in uoluendo se agent axē, axis uero tym
 panum, cuius dens circūactus singulis uersatiōibus
 singulos secundi tympani dentes impellēdo, modicas
 efficit circuitiōnes, Ita cū quatercenties ab pinnis ro
 ta fuerint uersata, semel tympanū planū circūagēt
 impulsu dentis, qui ad latus est fixus tympani in cul
 tro, Igitur circuitio tympani plani quotienscunq; ad
 foramen perducet calculos emittet per canaliculum,
 Ita & sonitu & numero indicabit miliaria spatia
 navigationis.

Quae pacatis & sine metu temporibus ad utilitatem
& delectationem paranda quemadmodum debeant
fieri peregrisse uideor.

& uelorum eiusque lateris rota in eadem parte inclinata, atque pna
iacēs, nimirum imergitur aquae sicque navigationē impedit, neque ipsa
iustā rotationē perficit, altera quoque rota excelsius elata atque simi
liter pna, nihil uel parū aquā tangit, minusque hac diuersitate
alterā iuuat uel ab ea iuuatur, ut nō possint quouis mō expedi
tā iustāque perficere rotationē. Quae oīa unica rota in media nauī
posita (ut figura mōstrat) emēdatur, dū tamē carina in eo me
dio geminetur atque in utroque quoque coeat capite. Nā ita nauis fa
cilius fluitat, & quocumque modo in alteram partem inclinatur ro
ta sine sine rotationem suam peragit.

Z ii

Hac nauis
descriptio
nō ea rō,
nefacta ē,
quā ab auto
re tradi
tur, sed alia
nō minus
solerti. Is
nāque pci
pit rotas
feri debe
re extra
laterana
uis, sed ea
quoties in
alterā pte
inclinatur
ut rō exi
git uētorū